

Maite CLAVO i Xavier RIU (eds.). **Teatre grec: perspectives contemporànies**. Lleida: Pagès editors, 2007, 258 p., 20 €

El volum *Teatre grec: perspectives contemporànies*, concebut pel Departament de Filologia

és un diletant i que allò que investiga té, si no una aplicació pràctica i rendible, una vinculació directa amb les preocupacions que diaris i televisions dictaminen com a cardinals. És temeràriament fàcil establir una relació de causa i conseqüència entre la filosofia *cool*, «trans», «multi», del llibre i el suport material dels gestors administratius, però si aquest fos el cas (i no dic que hagi de ser-ho per força), la submissió a les directrius oficialistes no aniria pas en detriment dels autors de la miscel·lània, sinó d'unes polítiques de recerca que confonen productivitat amb solvència i tendeixen cada cop més a l'estalinització intel·lectual. Ben al contrari, el volum demostra, d'entrada, l'esperit possibilista amb què els acadèmics s'han de blindar per donar continuïtat a la seva feina, i en darrer terme, que els universitaris saben dir missa i tocar campanes, que poden fer recerca rigorosa i feina honrada de divulgació sense que els caiguin els anells. Potser la pena és que la recerca rigorosa demana sovint un escreix de voluntarisme, i que la persona curiosa l'hagi d'anar a repescar publicada en altres llengües i en altres països, com és el cas de la tesi de Xavier Riu sobre la comèdia, de la qual el volum que tenim a les mans ens en dona un parell de suculents tastets.

Les dinou aportacions que aplega el llibre provenen d'un cicle de conferències que

Grega de la Universitat de Barcelona, ofereix múltiples fronts d'abordatge al ressenyador de torn, fatalment condemnat a orejar les seves insuficiències en encarar-se a la versatilitat d'òptiques científiques que s'hi reuneixen. Amb independència, però, dels continguts concrets, el llibre té un innegable valor de document (anava a escriure «sociològic»), perquè mostra ben a les clares com s'està realitzant bona part de la recerca universitària i de la divulgació del saber en el camp de les humanitats a casa nostra: la macedònia d'estudis que es publica és feudatària d'un projecte de recerca amb subvenció oficial i ha gaudit de l'aixopluc de l'aliança d'institucions (Universitat de Barcelona i Institut del Teatre) per sortir a la llum. L'obra segueix també la voga de l'enfocament multidisciplinari, que reforça aquella veritat de peu de banc segons la qual els coneixements han de ser «transversals», i paga el peatge «presentista», que és el que força l'estudiós a justificar a cada punt que no

va organitzar el Departament de Grec de la UB, entre 2000 i 2001, segons es col·legeix de les notes que apareixen en alguns dels estudis, i d'acord amb el que es consigna de forma lacònica a la contraportada. Tot i que la procedència i la voluntat didàctica d'aquests materials mai no es dissimula, potser hauria valgut la pena que els editors acompanyessin la circumstanciada presentació de Carles Miralles amb una introducció funcional que expliqués al lector les característiques d'aquell cicle, els seus propòsits, el criteri a l'hora de triar els conferencians, les seves conclusions, les línies de treball que van quedar obertes, i igualment el grau de reconstrucció, elaboració i/o actualització que tenen les transcripcions d'aquelles xerrades i la discutible distribució dels materials en les quatre parts del llibre. És clar que la bona majoria de compilacions d'autoria plural tendeix, per molts motius, a ser irregular, amb això el lector ja hi compta, per bé que la frontera entre la irregularitat i la descurança editora de vegades és molt fina. En aquest sentit, es podria retreure als editors del volum –Maite Clavo i Xavier Riu– una excessiva laxitud en l'execució de les seves comeses: hauria valgut la pena que, de cara a la publicació, s'hagués vetllat una mica més per homogeneïtzar les llargades de les col·laboracions, per facilitar el ritme de lectura i aconseguir una certa harmonia de tractaments i tons en el conjunt dels escrits, bo i evitant abruptes contrastos com el que es produeix, per exemple, entre la feixuga densitat de l'assaig de Felipe Martínez Marzoa i la supèrflua lliçó de Manuel Delgado. Aquesta relativa harmonia no vol dir altra cosa que definir un tipus de lector plausible i concebre els continguts en funció de les seves presumptes qualitats i

interessos. Tota previsió és fal·lible, sí, però no tenir-ne cap pot produir la frustració o l'avorriment del lector real. En un ordre similar de coses, els editors haurien d'haver procurat la uniformització de la bibliografia, que no sols varia de format d'article en article, sinó que a més va de la proximitat de títols a l'absència total –i l'absència només és admissible en la conferència de Josep Palau i Fabre. No es tracta, em sembla, d'una qüestió menor, perquè si un dels objectius que sembla tenir el llibre és el de posar-nos al dia sobre alguns dels debats que filòlegs, historiadors i arqueòlegs mantenen al voltant del teatre grec, cal fornir un tou documental que permeti al lector resseguir i ampliar sense entrebancs les argumentacions i teories que es ressenyen; potser no cal un apèndix bibliogràfic comentat com el que ens regala Jaume Pòrtulas i que s'agraeix quissap-lo, però sí un aparat de citacions i referències ben sistematitzat.

Una darrera observació, encara, sobre la feina dels editors, referida a la llengua: l'alternança entre castellà i català, que pot refugiar-se en els sofismes d'aquest tarannà «poli», «multi», «trans», fan qüestionable la traducció de l'italià de l'interessantíssim article de Diego Lanza. Si els mòbils són divulgatius, el llibre mateix conté una admirable declaració en contra de segons quins facilismes que també es podria aplicar en aquest cas i que, fet i fet, resumeix l'admirable tònica general del llibre: Eulàlia Vintró parla de l'imperatiu de retrobar el plaer dels clàssics, superant els prejudicis escolars i invertint-hi, això sí, un «esforç [...] en la mesura que conèixer, saber de debò, proporciona plaers molts superiors als de la ignorància i permet projectar aquest coneixement dins un context més

globalitzat de referències que s'interrelacionen i il·luminen mútuament.» (p. 244). De ben segur que aquest és un dels principals mèrits del tom: la capacitat de contagiar la fascinació per l'estudi d'una galàxia —el teatre grec— sense frivolitats i sense petulàncies.

Atenent de manera reductivament i injustament sumària als continguts, l'obra aplega contribucions que provenen d'altres àrees del saber i que poden oferir una «perspectiva» complementària a la dels erudits. Així, Lluís Masgrau inaugura el llibre amb un capítol sobre la figura del director escènic en el segle XX que té la gràcia de restituir la noció del compromís intel·lectual en solucions espectaculars que semblaven reduïdes al mer sensacionalisme formal, però la seva vinculació amb la medul·la temàtica del conjunt resta opaca. Les aportacions de Delgado, des de l'antropologia, i Tizón, des de la psicologia i la psicoanàlisi, resulten més pertinents, però el seu interès és força desigual, per excés i per defecte: Delgado fa un resum d'ofici de qüestions força divulgades sense cap aportació substantiva, i Tizón desborda la seva exposició en llarguíssimes marrades que tipifiquen determinades reaccions emocionals i les il·lustra amb exemples de la tragèdia. Tizón barreja experiència clínica, recerca professional, devoció literària i sensibilitat, i no obstant això, el que explica té un interès molt lateral per al qui espera ampliar els seus coneixements sobre el teatre grec.

El pinyol del llibre el constitueixen els capítols dels especialistes sobre la cultura grega. Sense ambicions d'exhaustivitat i des de pretextos molt distints, els capítols que tracten el context, els elements o els temes que caracteritzaven les sofisticades manifestacions teatrals del segle V a. de la

n. e. són els més estimulants del tom. No cal dir que cada capítol mereix una anàlisi i una valoració més acurades i més autoritzades de les que poden brindar aquestes ratlles; així i tot, hi ha alguns trets compartits que són subratllables: en primer lloc, la nitidesa amb què les respectives personalitats dels investigadors emergeixen a través dels temes que tracten i de com els tracten, i la transparència amb què de passada es dibuixa la tradició d'estudis clàssics a la UB gràcies a l'arc generacional dels autors que el llibre reuneix. En segon lloc, l'estimable facultat que demostren per transmetre'ns als profans els grans canvis en la interpretació de les dades pervingudes i les noves concepcions al voltant d'aspectes tan polèmics com les vinculacions amb el ritual religiós (Jaume Pòrtulas), les funcions del cor (Montserrat Nogueras) o la coherència de l'*Oresteia* esquil·liana (Maite Clavo). En tercer lloc, la lliçó de rigor científic adherida a totes aquestes contribucions: els experts ens aplanen cordialment el camí per fer-nos copsar les peculiaritats d'aquella cultura i els riscos dels judicis anacrònics, però ho fan sense mostrar excessives condescendències amb el llec, confrontant arguments, documents i traces arqueològiques i formulant les hipòtesis reinterpretatives que casen amb les proves. Des d'aquest punt de vista, els articles de Pòrtulas i Nogueras són una exemplar mostra de deontologia professional, com ho és, en un sentit un pèl diferent, l'audaç capítol de Montserrat Reig sobre el concepte de mimesi.

Al sac de les floretes se n'hi podria tirar una altra de ben notable i que té a veure amb una de les constants del llibre, que és el diàleg amb el present. Els explícits comentaris de Clavo a posades en escena

actuals o l'esforç de Riu per restaurar les coordenades de lectura adequades per a la comèdia són indicis que tenen una explícita plasmació en l'apartat de les «reescriptures», en el persuasiu capítol del Dr. Lanza i en el corol·lari de Palau i Fabre. Lanza resumeix algunes idees dels seus treballs anteriors sobre la tragicitat, empeltables amb les reflexions que sobre el mateix tema Steiner, Olson, Bentley o Barthes ja havien formulat amb munició intel·lectual diferent, i les seves consideracions són, més que sòlides o convinctes, sàvies. Quant als fulls dedicats a la revisió moderna d'ingredients hel·lènics, les aportacions d'Ernest Marcos, de Pau Gilabert Barberà, que amplia les seves exploracions sobre l'univers dramàtic de Tennessee Williams, o de Josep M. Lluró, que s'atansa a les implicacions polítiques de l'Èdip pasolinià, tenen un valor compacte. Sap greu, tanmateix, que no s'hagi aprofitat la deriva multidisciplinària per fer alguna cala en camps com el de la música, que el capítol d'Ernest Marcos sobre Strauss i Hoffmannsthal posava en safata, o el de les arts plàstiques, i tampoc no em puc estar de lamentar (és una recança més que no una crítica) una falta d'atenció als creadors catalans, que ni la veu de Palau ni l'al·lusió a Espriu en l'esquemàtic i apressat capítol d'Abellan compensen. Tal vegada, aquestes darreres reclamacions són l'indici més tangible de les virtuts del llibre i dels seus efectes aperitius: si el lector es dol de no poder menjar més, és que el menú era de primera.

Núria Santamaria

Universitat Autònoma de Barcelona